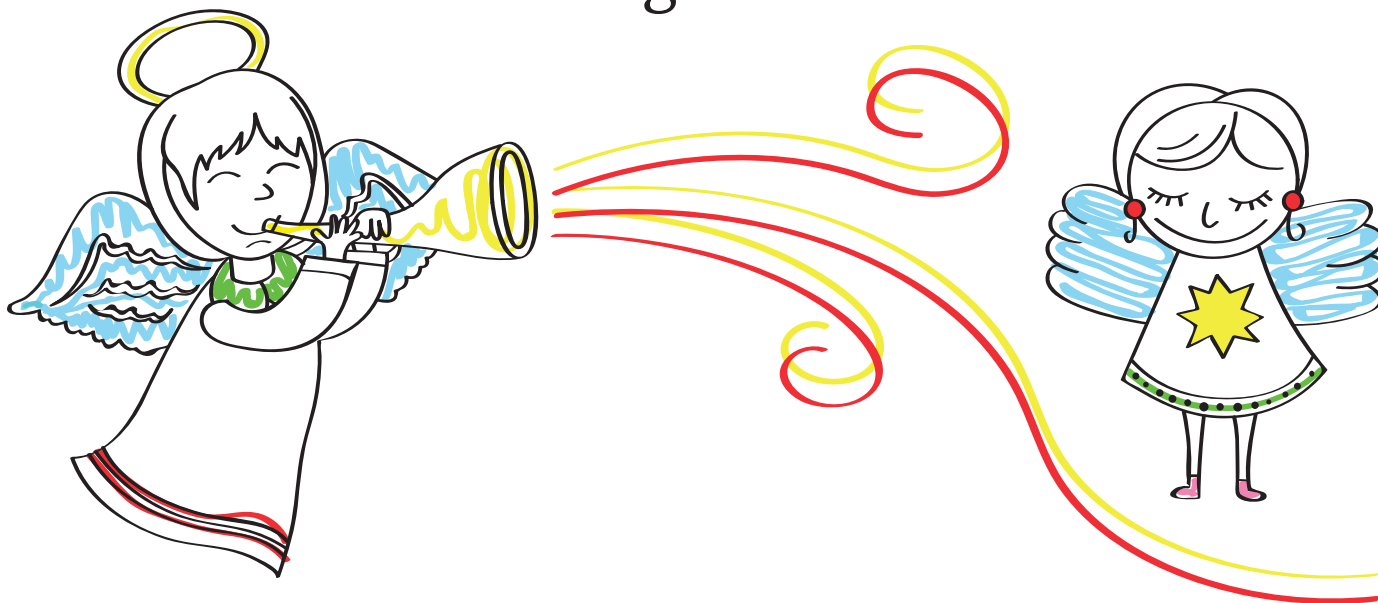

Slavnostní zvyky a tradice v Euroregionu Praděd

Świąteczne zwyczaje i tradycje w Euroregionie Pradziad

Předmluva

Nejrůznější zvyky a tradice, jež během roku slavíme, provázejí člověka již od pradávna. Jsou prostředkem ke stmelování rodin, přátel i celých národů. Do našich životů přináší určitý řád a pravidelnost, pocit radosti a napjatého očekávání. S časem se postupně vyvíjí, některé jsou zapomenuty, jiné mění svoji podobu. Chceme-li tyto znalosti předat i příštím generacím, je třeba si je neustále připomínat a v našich dětech vzbuzovat zájem o lidovou kulturu.

Brožura Slavnostní zvyky a tradice vznikla v rámci stejnojmenného projektu, jenž byl financován z Fondu mikroprojektů v Euroregionu Praděd. Jejím cílem je seznámit zejména děti s tím, jak prožíváme různé svátky, zvyky a tradice nejenom my, ale především naši sousedé na druhé straně hranice. Věříme, že tato brožura obohatí své čtenáře o mnoho zajímavých informací a přispěje ke vzájemnému poznávání, prolínání obou kultur a k udržování lidových tradic.

Przedmowa

Najróżniejsze zwyczaje i tradycje, które obchodzimy w ciągu roku, towarzyszyły człowiekowi od pradawnych czasów. Są one środkiem do łączenia rodzin, przyjaciół i narodów. Wnoszą do naszego życia pewien porządek i regularność, poczucie radości i napięcie oczekiwania. Z czasem stopniowo się zmieniają, niektóre są zapominane, a inne zmieniają swój charakter. Jeśli chcemy przekazać tę wiedzę przyszłym pokoleniom, należy o niej stale przypominać i wzbudzać w naszych dzieciach zainteresowanie tradycją ludową.

Broszura Zwyczaje i tradycje świąteczne powstała w ramach projektu o tej samej nazwie, który został dofinansowany z Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad. Jego celem jest przedstawienie, zwłaszcza dzieciom, jak obchodzimy różne święta, zwyczaje i tradycje nie tylko my, ale przede wszystkim nasi sąsiedzi po drugiej stronie granicy. Wierzymy, że ta broszura wzbogaci swoich czytelników o wiele interesujących informacji i przyczyni się do wzajemnego poznania, przenikania się kultur i podtrzymywania tradycji ludowych.

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ČESKÉ ZVYKY A TRADICE

Nový rok (1. ledna)

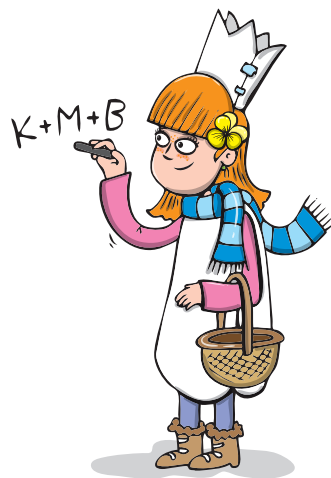
Nový rok je svátek začátku nového roku. Podle celosvětově nejrozšířenějšího gregoriánského kalendáře připadá na 1. ledna, avšak ne vždy a všude se jednalo právě o tento den. Původně se počátek cyklu roku odvozoval od rovnodennosti či slunovratu. Teprve až v 15. století se za začátek nového roku začalo považovat datum 1. ledna. S tímto dnem se pojí řada pověra doporučení: „Jak na Nový rok, tak po celý rok“ – lidé by se neměli rozčilovat a hádat, jinak se takto budou chovat celý rok. Hospodyňky by v tento den neměly prát ani věšet prádlo, aby nepřinesly neštěstí do domu. Na novoroční stůl se podávají luštěniny, aby byl nový rok bohatý, naopak se nesmí jíst maso opeřenců (kuřata, slepice, husy), aby štěstí neulétlo.

Rozšířenou tradicí je také posílání tzv. novoročenek, tedy blahopřání, prostřednictvím kterých si lidé přejí hodně zdraví a štěstí v novém roce. Na novoročenkách jsou často uvedena dvě písmena „P. F.“, jež v překladu z francouzštiny znamenají „pro štěstí“ (Pour féliciter).

Tři králové (6. ledna)

Svátkem Tří králů se završuje vánoční období. Původ tohoto svátku je založen na legendě o třech mudrcích a hvězdoporcích Kašparovi, Melicharovi a Baltazarovi, kteří pocházeli z dalekého Východu. Když se v den Ježíšova narození na obloze objevila velká zářící hvězda (komety), vydali se podle ní do Betléma, aby se právě narozenému královskému děťátku poklonili a předali mu vzácné dary – kadidlo, zlato a myrhu. Podle této legendy chodí v podvečer tři malí koledníci od domu k domu a zpívají koledy. Na sobě mají koruny a dlouhé bílé pláště, přičemž ten třetí z nich, Baltazar, má obličej ušpiněný od sazí, aby vypadal jako mouřenín (černočoch). Při odchodu píšou svěcenou křídou na dveře domu K+M+B a příslušný letopočet. Podle jednoho výkladu se jedná o iniciály jmen těchto tří králů, pozdější výklad však uvádí, že může jít také o zkrácený nápis „Christus Mansionem Benedicat“, tedy „Kristus požehnej tomuto domu“. Jako odměnu za koledování dostanou sladkosti nebo drobné peníze. V současné době se tato tradice objevuje nejčastěji v podobě charitativních sbírek.

NAJWAŻNIEJSZE CZESKIE ZWYCZAJE I TRADYCJE

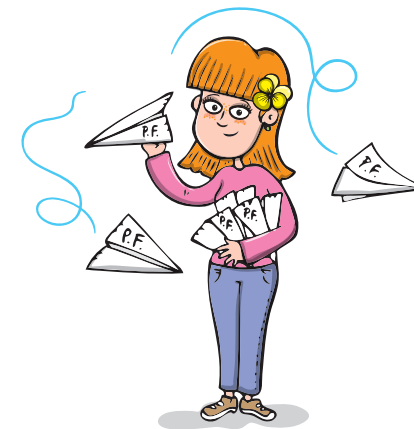
Nowy Rok (1 stycznia)

Nowy Rok to święto początku nowego roku. Według najszerszej stosowanego kalendarza gregoriańskiego przypada na 1 stycznia, ale nie zawsze i nie wszędzie chodziło konkretnie o ten dzień. Pierwotnie cykl roczny rozpoczynał się od równonocy lub przesilenia. Dopiero w XV wieku dzień 1 stycznia stał się początkiem nowego roku.

Z tym dniem kojarzy się wiele przesądów i zaleceń: „Jaki Nowy Rok, taki cały rok“ – ludzie nie powinni się denerwować i kłócić, inaczej będą się tak zachowywać przez cały rok. W tym dniu gospodynie nie powinny pracować ani rozwieszać ubrań, aby nie przyniosły nieszczęścia do domu. Na stół noworoczny serwowane są rośliny strączkowe, by zapewnić bogactwo na kolejny rok. Nie należy natomiast jeść mięsa drobiowego (kury, gęsi), aby szczęście „nie odleciało“.

Rozszerzoną tradycją jest również wysyłanie kartek z życzeniami noworocznymi (tzw. noworočeneky), za których pośrednictwem ludzie życzą sobie zdrowia i szczęścia w nowym roku.

Na kartkach noworocznych zazwyczaj pojawiają się

dwie litery „P. F.“, co w tłumaczeniu z francuskiego oznacza „na szczęście“ (Pour féliciter).

Święto Trzech Króli (6 stycznia)

Świętem Trzech Króli kończy się okres Bożego Narodzenia. Pochodzenie tego święta oparte jest na legendzie o trzech mędracach i prorokach: Kacprze, Melchiorze i Baltazarze, którzy pochodzili z Dalekiego Wschodu. Kiedy w dniu narodzin Jezusa na niebie pojawiła się wielka błyszcząca gwiazda (komety), podążyli za nią do Betlejem, aby pokłonić się nowonarodzonemu Dzieciątku i podarować mu cenne dary – kadzidło, złoto i mirrę. Współcześnie, zgodnie z tą legendą, wieczorem od domu do domu chodzą trzej mali kolednicy i śpiewają koledy. Ubrani są w długie białe płaszcze, na głowach mają korony, a trzeci z mędrców, Baltazar, ma twarz ubrudzoną sadzą, aby wyglądał jak Murzyn. Przed odejściem zapisują na drzwiach domu poświęconą kredą litery K+M+B i odpowiedni rok. Według jednej interpretacji są to inicjały imion tych trzech królów, późniejsza teoria wskazuje jednak, że chodzi o skrót życzenia „Christus Mansionem Benedicat“, czyli „Niech Chrystus błogosławi temu domowi“. Kolednicy w zamian za koledowanie otrzymują słodycze lub drobne datki. Obecnie ta tradycja pojawia się najczęściej w formie zbiórek charytatywnych.

Masopust

Masopust neboli Fašank je období, jež začíná vždy po svátku Tří králů a končí v úterý před Popeleční středou, po níž nastává čtyřicetidenní předvelikonoční půst. V tomto období se konají nejruznější zábavy, plesy, svatby a zabijačky. Lidé se baví, tancují, slaví konec zimy a těší se na příchod jara. Vrcholem všech oslav pak je poslední den masopustu, nazývaný „maškarní úterý“, kdy se lidé převlékají do nejruznějších masek a celý maškarní průvod pak za doprovodu hudebníků prochází městem od domu k domu. V masopust-

ním průvodu nikdy nesmí chybět medvěd, se kterým si všechny hospodyně rády zatancují, jelikož věří, že do nich přejde jeho síla. Pantáta na oplátku nabídne maskám občerstvení v podobě uzeného masa, slaniny a jitrnic. Po bujarém masopustním úterý následuje Popeleční středa, která je začátkem půstu, jenž trvá až do Velikonoc.

Velikonoce

Velikonoce patří k nejvýznamnějším křesťanským svátkům roku, jsou oslavou zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Je to také období lidových tradic spojených s vítáním jara, proto jsou někdy nazývané jako „Svátky jara“. Stejně jako masopust, jsou i Velikonoce pohyblivým svátkem. Slaví se vždy po jarní rovnodennosti, první neděli po jarním úplňku.

Poslední týden před Velikonocemi se označuje jako „Pašijový týden“:

ŠKAREDÁ (SAZOMETNÁ) STŘEDA – v tento den se na sebe lidé nesmí mračit, aby to tak nebylo celý rok. Věnují se úklidu svých domovů (vymetají saze z komínů).

ZELENÝ ČTVRTEK – v tento den hospodyňky připravují pokrmy ze zelené zeleniny nebo bylin (mladé kopřivy, špenát apod.).

VELKÝ PÁTEK – je dnem, kdy byl ukřižován Ježíš Kristus, proto je zvykem držet půst, nevařit ani neuklízet.

BÍLÁ SOBOTA – je posledním postním dnem. Hos-

Karnawał

Karnawał lub też zapusty (po czesku masopust albo fašank) to okres, który rozpoczyna się zawsze po święcie Trzech Króli, a kończy się we wtorek przed Środą Popielcową, gdy zaczyna się 40-dniowy post przedwielkanocny. W tym okresie odbywają się różne zabawy, bale, wesela i świniobicia. Ludzie cieszą się, tańczą, świętują koniec zimy i oczekują nadejścia wiosny. Zwieńczeniem wszystkich uroczystości jest ostatni dzień karnawału zwany „wtorkiem karnawałowym“ (w Polsce tzw. śledzik lub ostatki), kiedy to ludzie przebierają się w najróżniejsze stroje i korowód przebierańców w towarzystwie muzyków przechodzi przez miasto od domu do domu. Wśród przebierańców nigdy nie powinno zabraknąć niedźwiedzia, z którym każda gospodyni chce potańczyć, ponieważ wierzy się, że da on im swoją siłę. Gospodarz z kolei powinien poczęstować wodzących niedźwiedzia wędzonym mięsem, słoniną i pasztetówką. Po pełnym zabawy wtorku karnawałowym następuje Środa Popielcowa, która jest początkiem postu trwającego aż do Wielkanocy.

Wielkanoc

Wielkanoc to jedno z najważniejszych świąt chrześcijańskich w ciągu całego roku: to święto zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Jest to także

okres występowania tradycji ludowych związanych z powitaniem wiosny, dlatego nazywano go też „świętem wiosny“. Wielkanoc to, podobnie jak karnawał, święto ruchome. Jest zawsze obchodzona po wiosennej równonocy, w pierwszą niedzielę po wiosennej pełni księżyca.

Ostatni tydzień przed Wielkanocą nazywa się „Pašijový týden“ (w Polsce Wielki Tydzień):

WIELKA ŚRODA („Škaredá [sazometná] středa“) – w tym dniu ludzie nie powinni być smutni, aby ustrzec się przed smutkiem przez cały rok. Czyszczono domy (usuwano z kominów sadzę).

WIELKI CZWARTEK („Zelený čtvrtek“) – w tym dniu gospodynie przygotowują dania z zielonych warzyw lub ziół (młode pokrzywy, szpinak itp.).

WIELKI PIĄTEK („Velký pátek“) – to dzień, w którym Jezus Chrystus został ukrzyżowany, dlatego należy zachowywać post, nie gotować i nie sprzątać.

WIELKA SOBOTA („Bílá sobota“) – to ostatni dzień postu. Gospodynie przygotowują dania na Niedzielę Wielkanocną.

NIEDZIELA WIELKANOCNA („Velikonoční neděle“) – po czesku też „Boží hod velikonoční“ to dzień

podyňky připravují pokrmy na Velikonoční neděli.

VELIKONOČNÍ NEDĚLE – neboli „Boží hod velikonoční“ je dnem Zmrtvýchvstání Krista. V tento den vrcholí velikonoční svátky a končí dlouhé období půstu. Během dne se podávají tradiční velikonoční pokrmy (beránek, mazanec, vejce, nádivka apod.), které si někteří lidé nechávají v kostele posvětit.

VELIKONOČNÍ PONDĚLÍ – je spojeno se zvykem, který se nazývá „velikonoční pomlázka“. Jedná se o veselou tradici, kdy si chlapi spletou pomlázku z vrbového proutí a ozdobí mašlemi. S takovou pomlázkou pak chodí za děvčaty, zpívají koledy a přitom děvčata zlehka mrskají. Tento rituál má zajistit krásu a mladost všem vymrskaným dívkám po celý příští rok. Za odměnu od děvčat dostanou kraslici, tedy malované vejce.

Pálení čarodějnic a stavění májí (30. dubna – 1. května)

Pálení čarodějnic nebo také „Filipojakubská noc“ je starý lidový zvyk, jenž vznikl v dobách, kdy lidé věřili, že v noci z 30. dubna na 1. května létají na nebi zlé čarodějnice na svých košťatech a škodí lidem i zvířatům. Aby se hospodáři ochránili před jejich temnou mocí, stavěli na kopcích velké hranice, které

v noci zapálili a letící čarodějnice od sebe odehnali. V současné době plní tato tradice spíše než funkci ochrannou, funkci zábavnou či společenskou. Dospělí i děti se převlékají za čarodějnice, setkávají se u připravené hranice a společně se baví. Po setmění hranice vzplane a symbolicky upálí figurínu zlé čarodějnice vyrobenou ze slámy, dřeva, starých hader apod.

Tradice stavění májí má rovněž velmi hluboké kořeny. Spočívá v tom, že 30. dubna postaví chlapi uprostřed vesnice vysokou májku. Májka je kmen stromu, který se zbaví kůry i větví a na horní část se upevní malá bříza se zelenými lístky. Na tuto zelenou část se následně připevní věnec z chvojí a ozdobí se pestrými stuhami. Zdobení májky je většinou ženská záležitost, muži pak mají na starost její postavení a zejména pak dlouhé hlídání. Snahou chlapců z okolních vesnic totiž je májku v nestřežené chvíli pokácet, což je pro její strážce velká ostuda. S datem 1. května se pojí ještě jedna pěkná tradice, která se dochovala až do současnosti. Podle ní musí být toho dne každá dívka políbena pod kvetoucím stromem, jinak hrozí, že do roka „uschne“.

Zmrtvýchvstání Chrystusa. W tym dniu kończą się Święta Wielkanocne i długi okres postu. W ciągu dnia serwowane są tradycyjne potrawy wielkanocne (baranek z ciasta, „mazanec“ (czeskie ciasto wielkanocne), jajka, żurek wielkanocny itp.), które ludzie przynoszą do poświęcenia do kościoła.

PONIEDZIAŁEK WIELKANOCNY („Velikonoční pondělí“) – kojarzony jest z czeskim zwyczajem nazywanym „velikonoční pomlázka“. Jest to wesoła tradycja, gdy chłopcy zaplatają „pomlázkę“ z wierzbowych witek i ozdabiają kokardami. Z „pomlázką“ później udają się do dziewczyn, śpiewają piosenki i dziewczęta lekko uderzają. Rytuał ten zapewnić ma wszystkim wychłostanym dziewczętom urodę i młodość w całym przyszłym roku. W zamian za to chłopcy od dziewcząt otrzymują pisanki, czyli malowane jajka.

Noc Walpurgi i stawianie drzewek majowych (30 kwietnia–1 maja)

Noc Walpurgi, w Czechach znana jako „filipojakubská noc“ lub „pálení čarodějnic“, to stary ludowy zwyczaj, który powstał w czasach, gdy ludzie wierzyli, że w nocy z 30 kwietnia na 1 maja złe czarownice latają po niebie na swoich miotłach i wyrządzają krzywdę ludziom i zwierzętom. Aby się uchronić przed ich ciemną mocą, gospodarze, stawiali na wzgórzach wielkie stosy, które nocą zapalano, by odstraszyć czarownice.

Obecnie ta tradycja bardziej spełnia funkcję rozrywkową i symboliczną niż ochronną. Dorośli i dzieci przebierają się za czarownice, spotykają się przy przygotowanym stosie i bawią się razem. Po zmroku

stosy podpala się i symbolicznie pali się na nich kukłę złej czarownicy, zrobioną ze słomy, drewna, starych ubrań itp.

Tradycja stawiania drzewek majowych ma również bardzo głębokie korzenie. Polega na tym, że 30 kwietnia pośrodku wsi chłopcy stawiają wysokie dr-

zewo majowe (po czesku máje czy májka). Chodzi o pień, który pozbawia się kory i gałęzi, zaś na jego wierzchołku przyczepia się małą brzoźkę z zielonymi liśćmi. Do zielonej części drzewa następnie przymocowuje się wieniec ozdobiony kolorowymi wstążkami. Dekorowanie drzewa to w większości praca dla kobiet, natomiast mężczyźni odpowiedzialni są za jego postawienie, a przede wszystkim za długie pilnowanie. Zdarza się, że chłopcy z sąsiednich wiosek starają się niepostrzeżenie to drzewo przepiłować, byłby to jednak dla jego opiekunów wielki wstyd.

Z datą 1 maja jest związana jeszcze jedna piękna tradycja, która przetrwała do dziś. Według niej każda dziewczyna musi być pocałowana tego dnia pod kwitnącym drzewem, w przeciwnym razie grozi jej, że do kolejnego roku „zwiędnie“.

Dušičky (2. listopadu)

Dušičky nebo také „Památka zesnulých“ je svátek, jehož původ sahá až do dob starých Keltů. Ti věřili, že pouze 1. listopadu se mohou duše zemřelých vrátit mezi živé, a tak v noci na 2. listopadu zapalovali ohně, aby jim pomohli najít cestu. V dnešní době se na dušičky upravují a zdobí hroby, zapalují svíčky a pozůstali vzpomínají na své blízké.

Svatý Martin (11. listopadu)

Svatý Martin z Tours žil v letech 316-397. Na přání svého otce se v mládí stal římským vojákem. Tato činnost ho však nikdy nenaplňovala, a proto se s armádou brzy rozloučil a začal se věnovat křesťanství. Pro svůj skromný a obětavý život a řadu dobrých skutků, které vykonal, byl velmi oblíben, a tak se v roce 370 stal biskupem. Je považován za patrona všech jezdců, koní a podkovářů. V den, kdy slaví svůj svátek, tedy 11. listopadu, je zvykem připravit na stůl pečenou svatomartinskou husu se ze-

lím a knedlíkem. Otvírá se první víno nového ročníku, označované rovněž jako svatomartinské. Se svatým Martinem se pojí také jedna známá pranostika: „Svatý Martin přijíždí na bílém koni (přichází první sníh). Přijede-li na šedém (mlhy), bude zima střídavá, a přijede-li na žlutém (sucho), bude zima suchá a tuhá“.

Advent

Adventní období začíná první nedělí po 26. listopadu a trvá přibližně čtyři týdny. V domácnostech se na stůl pokládají adventní věnce, na nichž jsou umístěny čtyři svíčky, které symbolizují čtyři adventní neděle (železnou, bronzovou, stříbrnou a zlatou). Každou neděli se pak postupně zapalují, až poslední zlatou nedělí hoří všechny čtyři svíčky současně. V adventním čase se lidé připravují na Vánoce, zdobí a uklízí své domovy a pečou vánoční cukroví. Svátek zde slaví také několik významných světců, se kterými se pojí zajímavé zvyky a tradice: **SVATÁ BARBORA (4. PROSINCE)** – v tento den chodí svobodné dívky do zahrady, abysinařezaly „barborky“, tedy větvičky třešně nebo zlatice. Ty si pak doma dají do vázy, a pokud do Štědrého dne vykvetou, do roka se vdají.

Zaduszki (2. listopada)

Zaduszki czy po czesku „Dušičky“ lub „Památka zesnulých“ to święto, którego początki sięgają czasów starożytnych Celtów. Wierzyli oni, że tylko 1. listopada dusze zmarłych mogą wrócić do świata żywych, więc w nocy z 1 na 2. listopada rozpalali ogień, aby pomóc im odnaleźć drogę. Obecnie na Dzień Zaduszny ozdobi się groby kwiatami, zapala znicze i wspomina swoich bliskich zmarłych.

Dzień Świętego Marcina (11. listopada)

Święty Marcin z Tours żył w latach 316–397. W młodości, według życzenia ojca, stał się rzymskim legionistą. Jednak stan żołnierski go unieszczęśliwił, więc wkrótce odszedł z wojska i poświęcił się chrześcijaństwu. Za swoje skromne, ofiarne życie i wiele dobrych uczynków, które spełnił, był bardzo ceniony, zaś w 370 roku został biskupem. Uważany jest za patrona wszystkich jeźdźców, koni i kowali. W dniu jego święta, czyli 11. listopada, tradycyjnie na stole znajduje się pieczona gęś świętomarcińska

z kapustą i knedlikami (popularny dodatek kuchni czeskiej). Otwiera się pierwsze butelki wina z tego rocznika, tzw. wino świętomarcińskie. Ze Świętym Marcinem związane jest też jedno znane przysłowie: „Święty Marcin przybywa na białym koniu – spadnie pierwszy śnieg. Jeśli przyjedzie na siwym koniu (symbol mgły), zima będzie zmienna, a jeśli na żółtym (symbol suszy), zima będzie sucha i osttra.“

Adwent

Okres Adwentu rozpoczyna się w pierwszą niedzielę po 26. listopada i trwa około czterech tygodni. W domach na stół kładzie się wieńce adwentowe z czterema świecami symbolizującymi cztery niedziele adwentowe (żelazną, brązową, srebrną i złotą). Zapalane są kolejno po jednej w każdą niedzielę, a w ostatnią, złotą, palą się już wszystkie cztery. W okresie adwentowym ludzie przygotowują się do Świąt Bożego Narodzenia, dekorują i sprzątają swoje domy, a także pieką ciasteczka świąteczne.

SVATÝ MIKULÁŠ (6. PROSINCE) – tato tradice je oblíbená zejména u dětí, jelikož v předvečer svátku svatého Mikuláše (tedy 5. prosince) prochází ulicemi trojce zvláštních bytostí: Mikuláš, Anděl a Čert. Chodí zejména k malým dětem, aby se poptali na to, zda byly hodné, nezlobily a pomáhaly rodičům. Děti pak Mikuláši přednesou krátkou básničku a Andělíček ty hodné za odměnu obdaruje ovocem, sladkostmi či drobnými dárečky. Dětem, které během roku příliš zlobily, pak čert nadělí jen brambory nebo uhlí. Těm největším zlobivcům dokonce hrozí, že si je odnese ve svém pytli až do pekla.

Adventní čas končí 24. prosince, kdy začínají vánoční svátky.

Vánoce (24. – 26. prosince)

Vánoce jsou svátky, jimiž si křesťané připomínají narození Ježíše Krista. Bez ohledu na náboženské vyznání se jedná o nejoblíbenější svátky v roce. Je to čas rozjímání, klidu a rodinné pohody.

S Vánoci se pojí množství lidových zvyků a symbolů (betlém, vánoční stromek, koledy atd.).

ŠTĚDRÝ DEN (24. PROSINCE)

Štědrým dnem vrcholí období předvánočního shonu. Na stole voní vánočka a vánoční cukroví, na stropě visí větvíčka jmelí, aby přineslo do domu štěstí a lásku. Dopoledne se povětšinou nese v duchu příprav na štědrovečerní večeři. Tradiční večeře se skládá z rybí polévky, bramborového salátu a smaženého kapra. Protože se během dne nesmí jíst žádné maso, je poledním jídlem Kuba. Základem tohoto pokrmu jsou kroupy a houby.

Ten, kdo tento půst poruší a do večeře maso sní, neuvidí „zlaté prasátko“. Kromě přípravy večeře se členové domácnosti věnují také zdobení vánočního stromčku. Odpoledne chodí lidé zapálit svíčky na hroby svých zemřelých příbuzných. Když se na nebi rozsvítí první hvězdička, usednou všichni slavnostně oděni ke štědrovečerní večeři. Po večeři se v mnoha rodinách dodržují vánoční zvyky jako je zpívání koled, lití olova, rozkrajování jablíček nebo pouštění lodiček se svíčkou vyrobených ze skořápky vlašských ořechů. Tyto staré tradice mají pomoci nahlédnout do budoucnosti a odhalit, co nás v příštím roce čeká. Děti však většinou již netrpělivě poslouchají, až uslyší zazvonění zvonečku, což zna-

W tym czasie swoje imieniny obchodzi kilku ważnych świętych, z czym związane są ciekawe tradycje i zwyczaje:

ŚWIĘTA BARBARA (4 GRUDNIA) – w tym dniu niezamężne dziewczęta idą do ogrodu i obcinają tzw. „barbórki“, czyli gałązki czereśni czy forsycji. Następnie w domu umieszczają je w wazonie, a jeśli do Wigilii zakwitną, dziewczyny te w ciągu roku wyjdą za mąż.

ŚWIĘTY MIKOŁAJ (6 GRUDNIA) – ta tradycja jest popularna szczególnie wśród dzieci, ponieważ w przeddzień świętego Mikołaja (czyli 5 grudnia) chodzą po ulicach trzy wyjątkowe postacie: Mikołaj, Anioł i diabeł. Przychodzą przede wszystkim do małych dzieci, aby dowiedzieć się, czy były grzeczne, poslušne i pomagały rodzicom. Następnie dzieci recytują Mikołajowi krótki wierszyk, a w zamian Aniołek tym grzecznym wręcza prezenty: owoce, słodczyce czy drobne upominki. Dzieciom, które w ciągu roku były bardzo niegrzeczne, diabeł daje ziemniaki lub węgiel. Tym największym urwisom grozi nawet, że zabierze je w swoim worku do piekła.

Adwent kończy się 24 grudnia, kiedy zaczynają się święta Bożego Narodzenia.

Święta Bożego Narodzenia (24–25 grudnia)

Święta Bożego Narodzenia to dla chrześcijan święto upamiętniające narodziny Jezusa Chrystusa. Bez względu na religię są to najpopularniejsze święta w roku. Jest to czas medytacji, spokoju i ciepłej rodzinnej atmosfery.

Ze Świętami wiąże się wiele ludowych zwyczajów

i symboli (szopka, choinka, koledy itd.)

WIGILIA (24 GRUDNIA)

Wigilią kończy się czas przedświątecznego pośpiechu. Na stole pachnie chałka (po czesku vánočka) i ciasteczka świąteczne, a pod sufitem wiszą gałązki jemioly, by przyniosły szczęście i miłość do domu. W przedpołudnie zazwyczaj odbywają się przygotowania do kolacji wigilijnej. Tradycyjna wieczerza składa się z zupy rybnej, sałatki ziemniaczanej smażonego karpia. Ponieważ w ciągu dnia nie można spożywać mięsa, pokarmem południowym jest tzw. Kuba. Podstawą tego dania jest kasza i grzyby. Ten, kto nie przestrzega postu i przed wieczorem zje

mięso, nie zobaczy „złotego prosiątka“. Oprócz przygotowania kolacji członkowie rodziny poświęcają się również ubieraniu choinki. Po południu ludzie wybierają się na cmentarze, by zapalić znicze na grobach swoich zmarłych krewnych. Kiedy na niebie pojawi się pierwsza gwiazdka, wszyscy, odświętnie ubrani, zasiadają do stołu wigilijnego. W wielu rodzinach po kolacji kultywowane są zwyczaje świąteczne, takie jak śpiewanie koled, odlewanie ołowiu, kro-

Silvestr (31. prosince)

Na poslední den v roce připadají tzv. Silvestrovské oslavy. Jejich název je odvozen od jména Silvestr, který v tento den slaví svůj svátek. V minulosti nebýval poslední den v roce nijak výjimečný, lidé v kostelech tiše vzpomínali na úmrtí papeže Silvestra I. v roce 335, avšak v novodobých dějinách je tento den spojen s bujarou zábavou, veselím, tancem, zpěvem a spoustou dobrého jídla i pití. Lidé se setkávají a veselí, hodnotí uplynulý rok a radostně vyhlíží rok nový. Silvestrovské oslavy zpravidla vrcholí o půlnoci, kdy si společně připijí šumivým vínem, vzájemně si přeji vše nejlepší v novém roce, odpalují bohaté ohňostroje a dávají si nejrůznější novoroční předsevzetí.

mená, že jim Ježíšek nadělil dárečky pod stromeček. Po rozbalení všech dárečků lidé chodí na půlnoční mši do kostela.

BOŽÍ HOD VÁNOČNÍ (25. PROSINCE)

A SVATÝ ŠTĚPÁN (26. PROSINCE)

Tyto dny vánočních svátků se nesou v duchu klidu a odpočinku. Přátelé a rodiny se navštěvují a užívají si společně stráveného času. V poslední době je ve velké oblibě také sledování televizních pohádek a vánočních pořadů, které dokreslují kouzelnou vánoční atmosféru.

jenie jabłek czy puszczanie łądeczek z łupiny orzecha włoskiego. Te stare tradycje mają pomóc nam spojrzeć w przyszłość i odkryć, co wydarzy się w przyszłym roku. Jednak dzieci już niecierpliwie czekają, aż usłyszą dzwonek, który ogłasza, że Dzieciątko (w czeskiej tradycji prezenty

przynosi Dzieciątko, po czesku Ježíšek) zostawiło im pod choinką prezenty. Po rozpakowaniu wszystkich podarków ludzie idą do kościoła na pasterkę.

BOŽE NARODZENIE (25 GRUDNIA) I DZIEŃ ŚWIĘTEGO SZCZEPANA (26 GRUDNIA)

W te świąteczne dni wszędzie panuje atmosfera odpoczynku i spokoju. Przyjaciele i rodziny wzajemnie odwiedzają się i spędzają razem czas. Ostatnio bardzo popularne jest również oglądanie bajek w telewizji czy innych programów świątecznych, które ilustrują magiczną świąteczną atmosferę.

Sylwester (31 grudnia)

W ostatnim dniu roku organizowane są zabawy sylwestrowe. Ich nazwa wywodzi się od imienia Sylwester, który w tym dniu obchodzi swoje święto. W przeszłości ostatni dzień roku nie był wyjątkowy, ludzie w kościele w milczeniu wspominali zmarłego w 335 roku papieża Sylwestra I. Jednak we współczesnej historii ten dzień kojarzy się z hucznymi zabawami, radością, tańcem, śpiewem oraz mnóstwem dobrego jedzenia i picia. Ludzie spotykają się, razem świętują, oceniają miniony rok i oczekują na nowy. Obchody Sylwestra zwykle osiągają punkt kulminacyjny o północy, kiedy zgromadzeni wspólnie wznoszą toast winem musującym, życzą sobie nawzajem wszystkiego najlepszego w nowym roku, odpalają liczne fajerwerki i podejmują postanowienia noworoczne.

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ POLSKÉ SVÁTKY A TRADICE

Nový rok (1. ledna)

Nový rok je svátek, který se slaví po celém světě, avšak v závislosti na kultuře, náboženství a tradici je oslavován v různý den. V zemích, které používají gregoriánský kalendář, tedy včetně Polska, připadá každoročně na 1. ledna. Nový rok slavíme od chvíle, kdy hodinová ručička ukáže na půlnoc. Vítáme jej ohňostrojem, petardami, šampaňským a přáním „Šťastného nového roku“.

V současnosti je 1. leden dnem oddechu po silvestrovské noci. Lidé odpočívají a navštěvují nejbližší, aby si vzájemně popřáli. V mnoha domácnostech se dodržuje zvyk, aby prvním příchozím hostem byl muž, což má zajistit majitelům domů blahobyt a prosperitu. Podle pořekadla „Jak na Nový rok, tak po celý rok“ se každý v tento den snaží udržovat si dobrou náladu, harmonii a radost. Úsloví také odkazuje na starost o bohaté a chutné občerstvení: na stole nemůže chybět maso a sladké pečivo. Na Nový rok můžeme očekávat také návštěvu koledníků, kteří chodí s jesličkami, turoněm (maškarou představující rohaté chlupaté černé zvíře), hvězdou nebo medvědem.

Svátek Tří králů (6. ledna)

Svátek Tří králů je spojen se slavností Zjevení Páně, která v katolické církvi připadá na 6. leden. Svátek sestává ze tří událostí, ve kterých se Bůh zjevil světu v podobě Krista: klanění mudrců z Východu novorozenému Ježíši v Betlémě, dále Kristova křtu

v Jordánu a zázraku v Káně Galilejské. V tento den se během náboženských obřadů světi zlato, kadidlo a křída. Posvěceným kadidlem, což byla pryskyřice z jalovce, se světily domy i hospodářství. To mělo symbolický význam ochrany stavení před nemocemi a neštěstím. Dotek posvěceným zlatem měl pak ochránit člověka od nemocí a křídou se pro změnu psalo nad vchody domů C+M+B spolu s datem současného roku. Tato písmena jsou zkratkou latinského přání *Christus Mansionem Benedicat* (Kristus požehnej tomuto domu) nebo, jak uvádí jiné zdroje, zkratkou jmen tří mudrců: Kašpara, Melichara a Baltazara. V domech se po slavnostním obědě servírovalo sladké pečivo a čekalo se na koledníky, kteří přicházeli s první hvězdou.

Tento den byl také zakončením období hodů, které začaly v den Vánoc, a zároveň začátkem masopustu.

NAJWAŻNIEJSZE POLSKIE ŚWIĘTA I TRADYCJE

Nowy Rok (1 stycznia)

Nowy Rok jest świętem obchodzonym na całym świecie jednak w zależności od kultury, religii oraz tradycji obchodzony jest w różnych dniach. W krajach posługujących się kalendarzem gregoriańskim, w tym także w Polsce, przypada on 1 stycznia każdego roku. Nowy Rok świętowany jest od momentu, gdy wskazówka wskaże północ i witany jest wystrzałami fajerwerków, petard, szampanów oraz życzeniami „Szczęśliwego Nowego Roku”.

Obecnie 1 stycznia jest dniem odpoczynku po sylwestrowej nocy. Ludzie odpoczywają i odwiedzają najbliższych składając życzenia. W wielu domach przestrzega się zwyczaju, aby pierwszym wchodzącym do domu gościem był mężczyzna, co ma zapewnić domownikom dostatek i pomyślność. Zgodnie z powiedzeniem „Jaki Nowy Rok, taki cały rok” wszyscy dbają o dobry nastrój, zgodę i wesołość. Powiedzenie to odnosi się także do dbałości o obfity i smaczny posiłek: na stołach nie może zabraknąć mięsa oraz słodkich wypieków. W Nowy Rok można

spodziewać się także wizyty koledników chodzących z szopką, gwiazdą, turoniem czy niedźwiedziem.

Święto Trzech Króli (6 stycznia)

Święto Trzech Króli związane jest z uroczystością Objawienia Pańskiego obchodzoną w Kościele katolickim 6 stycznia. Treścią święta są trzy wydarzenia, w których Bóg w szczególny sposób objawił się światu w Chrystusie: pokłon oddany przez mędrców ze wschodu nowo narodzonemu Chrystusowi w Betlejem, chrzest Chrystusa w Jordanie oraz cud w Kanie Galilejskiej. W tym dniu podczas obrzędów religijnych poświęcone jest złoto, kadzidło oraz kreda. Poświęconym kadzidłem, którym była żywica z jałowca, okadzano domy i obejście, co miało znaczenie symbolicznego zabezpieczenia go przed chorobami i nieszczęściami. Poświęconym złotem dotykano człowieka, aby ochronić go od chorób, natomiast kredą pisano nad wejściem do domu C+M+B oraz datę bieżącego roku. Litery te są skrótem od łacińskiego życzenia *Christus Mansionem Benedicat* (Niech Chrystus błogosławi temu domowi) lub, jak tłumaczą niektórzy ludzie, skrótem imion trzech mędrców: Kacpra, Melchiora i Baltazara. W domach po uroczystym obiedzie podawano słodkie wypieki i oczekiwano koledników chodzących z gwiazdą. Dzień ten był również zakończeniem okresu Gódów, który rozpoczyna się w pierwszym dniu Święta Bożego Narodzenia, a jednocześnie jest to początek karnawału.

Masopust

Masopust, v Polsku znám jako „karnawał“ nebo „zapusty“, je obdobím zimních plesů, maškarád, přehlídek a zábavy. Začíná v den Tří králů a končí v úterý před Popeleční středou, která ohlašuje začátek postní doby a očekávání Velikonoc.

V Opolském Slezsku se v této době udržuje tradice vodění medvěda. Barevný průvod v kostýmech, ve kterém uvidíte např. kominíka, kněze, policistu, cikánku, ďábla, lékaře, smrt a novomanželský pár, vodí od domu k domu „medvěda“. Medvěd v lidové tradici symbolizuje veškerá neštěstí, jaká mohou člověka potkat, také z tohoto důvodu není puštěný na volno, ale je veden na provaze. Tuto skupinu obvykle doprovází muzikanti (harmonikář, bubeník, hráč na trubku). Každá hospodyně by si měla zatančit s medvědem, protože to přináší štěstí na celý rok.

Hospodář by pro změnu měl počastovat medvědův doprovod vodkou. V případě, že se pokusí těmto povinností vyhnout, ďábel nebo kominík zamažou tváře hospodářů sazemi. Hostitelé jako poděkování za návštěvu dávají dobrovolný příspěvek, případně sladkosti. Vodění je zakončeno soudem nad medvědem, který probíhá v poslední masopustní sobotu. Průvod masek se spolu s obyvateli vesnice setká na karnevalové zábavě, jejíž důležitou součástí je vy-

nesení rozsudku nad medvědem – původcem všeho neštěstí. Obyvatelé dojdou ke společnému rozhodnutí, že medvěd musí být zabit. Rozsudek vykonává myslivec a medvěd se svalí s velkým hlukem mrtev k zemi. Skon musí potvrdit lékař nebo zdravotní sestra, kteří se hry účastní. Přestože je medvěd mrtvý, ukazuje se, že tato tradice neumírá a příští masopust se bez tohoto zvyku opět neobejde.

Zdroj: [www.http://staresiolkowice.pl/tradycja-karnawalowa-wodzenie-niedzwiedzia/](http://staresiolkowice.pl/tradycja-karnawalowa-wodzenie-niedzwiedzia/)

Velikonoce

Velikonoce jsou nejvýznamnějším křesťanským svátkem. Během tzv. velikonočního tridua si připomínáme umučení, pohřbení a vzkříšení Ježíše Krista. Velikonoční triduum je zahájeno večerní mší na Zelený čtvrtek a končí nešporami na Velikonoční neděli.

Ráno na Zelený čtvrtek je v katedrále dané diecéze vedena biskupem a presbytery pouze jedna mše. Během ní biskup posvěcuje oleje, s nimiž se kněží následně odeberou do svých farností. Večer je v kostelích vedena slavnostní mše na památku Večeře Páně, která oficiálně Velikonočního triduum zahajuje. Sloužena je k uctění památky Poslední večeře, během níž Kristus nabídl Bohu Otci v podobě chleba a vína svoje tělo a krev. Následně se tímto chlebem a vínem rozdělil s apoštolů a přikázal jim, aby tak činili na jeho památku. Během této události Ježíš ustanovil dvě svátosti – kněžství a eucharistii. Velký pátek je dnem Kristovy smrti. V tento den pokračuje uctění památky umučení Páně, které

Karnawał

Karnawał, znany též v Polsce jako zapusty, to okres zimových balů, maskarád, pochodů i zábav. Rozpocyna się w dniu Trzech Króli, a kończy we wtorek przed Środą Popielcową, która oznacza początek Wielkiego Postu i oczekiwania na Wielkanoc. Na Śląsku Opolskim w tym okresie kultywowana jest tradycja wodzenia niedźwiedzia. Barwny korowód złożony z przebierańców, wśród których są m.in. kominiarz, ksiądz, policjant, cyganka, diabeł, lekarz, śmierć i para nowożeńców, prowadzi od domu do domu „niedźwiedzia”. Niedźwiedź w tradycji ludowej symbolizuje wszelkie zło, jakie spotyka człowieka, z tego też powodu nie jest puszcany wolno, lecz prowadzony na uwięzi. Grupa, najczęściej w towarzystwie muzyków (akordeon, bęben, trąbka), chodzi od domu do domu. Każda gospodyni domu powinna zatańczyć z niedźwiedziem, bo to wróży szczęście na cały rok, gospodarz z kolei powinien poczęstować wodzących niedźwiedzia wódką. W razie próby wymigania się od tych powinności, diabeł lub kominiarz smarują gospodarzom twarze sadzą. Gospodarze, w ramach podziękowań za odwiedziny, składają wolne datki bądź też częstują słodyczami. Zakończeniem wodzenia jest sąd nad niedźwiedziem i ma on miejsce w ostatnią sobotę karnawału. Przebierańcy wraz z mieszkańcami wsi spotykają się na zabawie karnawałowej, której ważnym elementem jest dokonanie osądu na niedźwiedziu – sprawcy wszelkich nieszczęść. Wspólną decyzją mieszkańców niedźwiedź musi zostać zabity. Wyrok wykonuje myśliwy i niedźwiedź przy wielkim huku pada martwy na podłogę. Zgon

musí poświadčit lékař bądź pielęgniarz, obecni na zabawie. Choć niedźwiedź jest martwy okazuje się, że tradycja nie ginie i za rok w karnawale znów będzie się wodzić niedźwiedzia.

Źródło: [www.http://staresiolkowice.pl/tradycja-karnawalowa-wodzenie-niedzwiedzia/](http://staresiolkowice.pl/tradycja-karnawalowa-wodzenie-niedzwiedzia/)

Wielkanoc

Wielkanoc jest najważniejszym świętem religii chrześcijańskiej. Poprzez celebrację Triduum Paschalnego upamiętnia się mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Triduum Paschalne rozpoczyna się wieczorną mszą w Wielki Czwartek, kończy zaś nieszporami Niedzieli Wielkanocnej.

W **WIELKI CZWARTEK** może być sprawowana rano tylko jedna ofiara celebrowana w kościele katedralnym przez biskupa i prezbiterów danej diecezji. Podczas tej mszy biskup konsekruje oleje, które kapłani zabierają do swoich parafii. Wieczorem w kościołach odprawia się uroczystą mszę Wieczery Pańskiej, która faktycznie rozpoczyna Triduum Paschalne. Jest ona sprawowana na pamiątkę Ostat-

započalo na Zelený čtvrtek. Tento den se vyznačuje vážností, zamyšlením a půstem. Během mše probíhá adorace Kristova kříže, který představuje symbol vykoupení. Po zakončení obřadu následuje uctění Nejsvětější svátosti a její následné přenesení do symbolického Božího hrobu.

Mše svatá se nekoná ani na Bílou sobotu. Toho dne věřící přinášejí do kostela v košíku pokrmu, které si nechávají posvětit, tzv. svěconku. Většinou se jedná o vejíčka (symbol nového života) v podobě barevných kraslic, dále chléb, uzeniny, sůl, pepř, symbolického beránka z těsta, cukru nebo čokolády, křen, v některých domácnostech také med. Věřící v těchto dnech navštěvují v kostelích symbolické Boží hroby, stejně jako hroby příbuzných na hřbitovech.

Velikonoční neděle začíná ráno slavností Zmrtvýchvstání Páně. Zahajuje ji radostné bití zvonů, hlásající, že Kristus vstal z mrtvých. První část bohoslužby se odehrává v kostele u symbolického Božího hrobu, kde kněz zpěvem oznamuje Kristovo vzkříšení. Poté nese monstranci s hostií a vede průvod

kolem kostela, u kterého se dříve tradičně nacházel hřbitov, aby novinu o zmrtvýchvstání oznámil také zesnulým. O radosti panující v období Velikonoc vypovídají rovněž pozdravy: Kristus vstal z mrtvých! s odpovědí: Opravdu vstal z mrtvých!, případně Vpravdě vstal z mrtvých! či Vskutku vstal z mrtvých!. V Polsku je zvykem, že po ranní mši rodina usedá ke slavnostní velikonoční snídani, kterou zahajují tak, že si vzájemně přejí vše dobré a dělí se o pokrmu, tedy o již zmiňovanou svěconku. Na stolech jsou vejíčka, uzeniny, velikonoční bábovky. Ve Slezsku rodiče schovávají doma nebo na zahradě košíčky se sladkostmi (čokoládová vejíčka, zajíčky), které se děti následně vydávají hledat. Tento zvyk se rozšířil v podobě dávání si malých dáreků, tzv. zajáčků (zajíčků) **VELIKONOČNÍ PONDĚLÍ** [v Polsku nazývané také tzv. lanym poniedziałkiem (mokrým pondělím) či śmigusem-dyngusem (oblévačkou)] se slaví druhý den Velikonoc. Dle polských tradic se toho dne lidé vzájemně polévají vodou. Takové polití má zajistit úspěch a také navazuje na dávnou víru v očištnou moc vody a symbolické probouzení se přírody k životu.

niej Wieczerzy, podczas której Chrystus ofiarował Bogu Ojcu pod postaciami chleba i wina swoje ciało i krew, a następnie podzielił się tym chlebem i winem z apostołami oraz nakazał im, by czynili to na jego pamiątkę. Podczas tego wydarzenia Jezus ustanowił dwa sakramenty – kapłaństwo i Eucharystię.

WIELKI PIĄTEK to dzień śmierci Chrystusa. Tego dnia kontynuowana jest liturgia Męki Pańskiej rozpoczęta w Wielki Czwartek. Jest to dzień powagi, skupienia i postu. W jej trakcie adorowane jest drzewo krzyża, które staje się znakiem zbawienia. Po zakończeniu liturgii następuje wystawienie Najświętszego Sakramentu i przeniesienie Go do symbolicznego Grobu Pańskiego.

Mszy świętej nie ma także w **WIELKĄ SOBOTĘ**. Tego dnia wierni święcą przyniesione do kościoła w koszyczku pokarmu, tzw. Święconkę. Przeważnie są to: jaja (symbol nowego życia) w postaci kolorowych pisanek, chleb, wędliny, sól, pieprz, symboliczny baranek z ciasta, cukru lub czekolady, chrzan, a w niektórych d mach także miód. Wierni w tym dniu odwiedzają w kościołach symboliczne Groby Pańskie, a także groby bliskich

osób na cmentarzach.

NIEDZIELA WIELKANOCNA rozpoczyna się o poranku od mszy rezurekcyjnej. Zapowiada ją uroczyste bicie w dzwony głoścące, że Chrystus zmartwychwstał. W pierwszej części nabożeństwo celebrowane jest przy znajdującym się w kościele symbolicznym Grobie Pańskim, przy którym ksiądz śpiewem oznajmia zmartwychwstanie Chrystusa. Następnie, niosąc monstrancję z Hostią kapłan prowadzi procesję dookoła kościoła, przy którym dawniej tradycyjnie usytuowany był cmentarz, aby również zmarłym ogłosić zmartwychwstanie. Oznaką radości są również używane w okresie wielkanocnym pozdrowienia: Chrystus zmartwychwstał z odpowiedzią: Zmartwychwstał prawdziwie lub Prawdziwie powstał.

W polskim zwyczaju po porannej rezurekcji rodzina zasiada do uroczystego śniadania wielkanocnego, które rozpoczyna się składaniem życzeń i dzieleniem się święconką z koszyczka. Na stołach znajdują się jajka, wędliny, wielkanocne baby. Na Śląsku rodzice chowają w domu lub w ogrodzie koszyczki ze słodyczami (czekoladowe jajka, zajączki), na poszukiwanie których wyruszają dzieci. Zwyczaj ten rozpowszechnił się w formie obdarowywania się w tym dniu drobnymi upominkami, tzw. zajączkami.

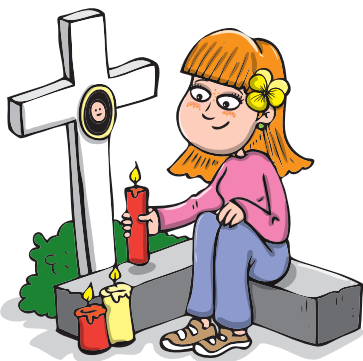
PONIEDZIAŁEK WIELKANOCNY (zwany też lanym poniedziałkiem lub śmigusem-dyngusem) obchodzony jest w drugi dzień świąt Wielkanocy. W polskiej tradycji tego dnia polewa się inne osoby wodą. Polewanie wodą ma zapewnić oblanym powodzenie oraz nawiązuje do dawnych wierzeń związanych z oczyszczającą symboliką wody, a także z symbolicznym budzeniem się przyrody do życia.

Boží Tělo

Svátek Božího Těla je hovorový název pro slavnost Těla a Krve Páně. Jedná se o pohyblivý svátek, který se však vždy slaví 60 dní po Velikonocích. Nejdříve může připadnout na 21. května, nejpozději pak na 24. června, vždy se však musí jednat o čtvrtek. V Polsku je tato oslava spojena s průvodem s Nejsvětější svátostí v ulicích farnosti. Procesí se postupně zastavuje u čtyř oltářů, u kterých jsou předčítány úryvky ze čtyř evangelií tematicky spjatých s eucharistií. Průvod Božího Těla by se nemohl uskutečnit bez sypání květin. Tato výsada nejčastěji náleží malým děvčatům. V některých částech Polska, včetně Opolského Slezska, farníci na trase procesí pokládají květinové koberce, po kterých následně průvod prochází.

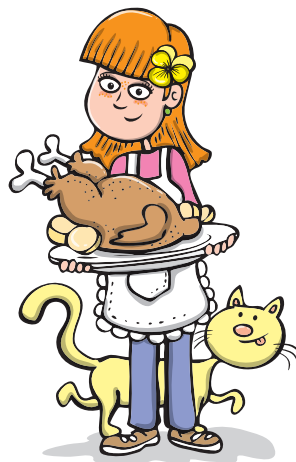
Svátek Všech svatých

Svátek Všech svatých připadá každý rok na 1. listopad a v latinských církvích se jedná o ceremonii na počest všech křesťanů, kteří byli vykoupeni a přebývají v nebi. V tento svátek, a také následujícího dne na Dušičky (den modliteb za všechny zesnulé), tedy 2. listopadu, Poláci houfně navštěvují hřbitovy, aby na místa odpočinku svých blízkých položili květiny a zapálili zde svíčky.

Svátek svatého Martina

Jedná se o sváteční den, který se slaví 11. listopadu. Svatý Martin je patronem hned několika skupin a profesí: děti, hoteliérů, jezdců, polního jezdeckva, kloboučníků, kovářů, krejčích, mlynářů, tkalců, cestovatelů, vězňů, vinařů, žebráků a vojáků. Proto je svátek svatého Martina tak oblíbený a oslavovaný v mnoha zemích. Svatý Martin je prezentován na obrazech i během barevných průvodů jako římský voják oděný do červeného pláště a jedoucí na bílém koni. Podle legendy polovinu svého pláště daroval nahému žebřákovi, načež noc po této události ve svém snu spatřil Krista oděného v tomto plášti a promlouvajícího k andělům: „Tímto pláštěm mě oděl Martin, který je teprve na cestě ke křtu.“ V den svatého Martina ulicemi prochází průvod, v jehož čele kráčí nebo jede na koni právě tento svatý. Toho dne se tradičně v celém Polsku jedí martinské rohlíky a husy. Ve starém Polsku byly oslavy na počest Martina spjaty s pořádáním bujarých hostin, během nichž se zkonsumovalo velké množství hus a pečiva. Dle tradice by se lidé v tento den měli dělit o jídlo a pití s nejhudšími. Svátek také znamenal konec všem pracím na poli. Lidé totiž věřili, že vyrušení země ze zimního spánku může vést k tomu, že půda v příštím roce nevydá kvalitní plodiny.

Bože Ciało

Uroczystość Bożego Ciała to potoczna nazwa uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej. Jest to święto ruchome, zawsze jednak przypada 60 dni po Wielkanocy. Najwcześniej może przypaść 21 maja, najpóźniej 24 czerwca, jednakże zawsze w czwartek. W Polsce obchody uroczystości wiążą się z procesją z Najświętszym Sakramentem po ulicach parafii. Procesja zatrzymuje się kolejno przy czterech ołtarzach, przy których czytane są związane tematycznie z Eucharystią fragmenty czterech Ewangelii. Procesja Bożego Ciała nie mogłaby się odbyć bez sypania kwiatów. To najczęściej przywilej dziewczynek. W niektórych częściach Polski, także na Śląsku Opolskim, parafianie układają na trasie procesji dywany z kwiatów, po których będzie przechodziła procesja.

Uroczystość Wszystkich Świętych

Uroczystość Wszystkich Świętych przypada corocznie na dzień 1 listopada, w Kościołach łacińskich jest to uroczystość ku czci wszystkich chrześcijan, którzy zostali zbawieni i przebywają w niebie. W świę-

to Wszystkich Świętych, a także następnego dnia w Dzień Zaduszny (jest to dzień modlitw za wszystkich zmarłych) – 2 listopada Polacy tłumnie odwiedzają cmentarze, aby ozdobić groby swoich bliskich kwiatami i zapalić znicze.

Dzień Świętego Marcina

Święty Marcin jest patronem wielu grup i zawodów: dzieci, hotelarzy, jeźdźców, kawalerii, kapeluszników, kowali, krawców, młynarzy, tkaczy, podróżników, więźniów, właścicieli winnic, żebraków i żołnierzy. Dlatego też obchody świętomarcińskie są tak bardzo popularne i obchodzone w wielu krajach. Św. Marcin przedstawiany jest na obrazach oraz podczas przemarszu barwnych korowodów, jako rzymski żołnierz okryty czerwonym płaszczem jadący na białym koniu. Według legendy połowę swego płaszcza oddał nagiemu żebrakowi a w nocy po tym zdarzeniu w swoim śnie zobaczył Chrystusa odzianego w jego płaszcz, który mówił do aniołów: „Patrzcie, jak mnie Marcin, katechumen, przyodział“. W dzień Świętego Marcina ulicą przechodzi pochód na czele ze świętym Marcinem. Tradycyjnie w tym dniu w całej Polsce jada się rogałe świętomarcińskie oraz gęsinę. W dawnej Polsce święta ku czci Marcina wiązały się z organizowaniem dużych uczt, podczas których zjadano duże ilości gęsiny i pieczywa. Jak nakazywała tradycja, w tym dniu ludzie powinni byli się dzielić jadłem i napitkiem z najbiedniejszymi. Dzień ten oznaczał także koniec wszelkich robót w polu i od tej pory nie można już było zajmować się rolą.

Advent

Advent je dobou zahajující následující liturgický rok. Trvá čtyři neděle a je to období radostného a zbožného chystání se na narození Krista, které každoročně slavíme 25. prosince. Jedná se také o období bohaté na symboliku (např. adventní věnec). Ten je vyroben z větviček vánočního stromku, které jsou uloženy do kruhu. Na věnec se kladou čtyři svíce symbolizující čtyři adventní neděle. Každou neděli se zapaluje svíce nová. Symbolika adventního věnce je následující: zelené větvičky – život, naděje; svíce – světlo, přicházející Světlo; kruhový tvar věnce – opakující se životní cyklus. V katolické církvi jsou v tomto období tradičně slouženy za úsvitu mše nazývané roráty. Jedná se o mše na počest Panny Marie, která přijala novinu od archanděla Gabriela zvěstující, že se stane matkou Božího Syna.

MIKOŁAJKI

Takhle se polsky nazývá svátek na počest svatého Mikuláše, biskupa z Myry, který v katolické i pravoslavné církvi připadá na 6. prosince. Již od dávných dob v tento den svatý Mikuláš přinášel dětem dárky. V současnosti v Polsku existuje tradice psaní dopisů pro svatého Mikuláše. Píšíou je děti, které do nich vkládají svá přání. Obvykle se tyto tužby plní v noci. Když už děti spí, jsou jim přineseny vysněné drob-

nosti, hračky a především sladkosti. Svatého Mikuláše můžeme potkat také v obchodních centrech a na silvestrovských akcích, během těchto setkání děti dostávají dárky.

Vánoce

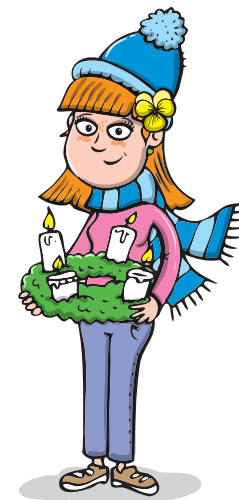
Vánoce v křesťanské tradici představují svátek připomínající narození Ježíše Krista. V katolické církvi se jedná o tradiční liturgickou slavnost připadající na 25. prosinec. V Polsku Vánoce začínají ode dne, jenž předchází výročí narození Ježíše, tj. Štědrým večerem, polsky tzv. Wigilia (večer 24. prosince). V tento den většina Poláků nejí maso, v některých regionech země se dokonce dodržuje přísný půst. Vyvrcholením tohoto dne je slavnostní večeře, ke které se podle tradice mělo zasednout ve chvíli, kdy se na obloze objevila první hvězda, na počest té, která zavedla Tři krále do chléva. Tradice také vyžaduje, aby se v době štědrovečerní večeře přichystalo místo navíc pro nepřítomné nebo nečekané hosty. V Polsku se jedná o rodinný svátek, během něhož se

Adwent

Adwent jest okresem rozpoczynającym kolejny rok liturgiczny. Trwa cztery niedziele i jest to czas radostnego i pobożnego przygotowania do Narodzin Chrystusa, które obchodzimy każdego roku 25 grudnia. Jest to także okres bogaty w symbolikę, np. wieniec adwentowy. Jest to zrobiony z gałązek choinki w formie okręgu wieniec, na którym umieszcza się 4 świece, symbolizujące 4 niedziele Adwentu. Co niedzielę zapala się kolejną świecę. Symbolika wieńca adwentowego jest następująca: zielone gałązki – życie, nadzieja, świece – światło, nadchodzącą Światłość, forma wieńca: krąg – powracający cykl życia. Tradycją w Kościele katolickim są odprawiane w tym okresie o świcie msze, zwane roratami. Są to msze ku czci Maryi Panny na pamiątkę tego, że przyjęła nowinę od Archanioła Gabriela zwiastującego, iż zostanie Matką Syna Bożego.

MIKOŁAJKI

Jest to tradycyjna polska nazwa święta ku czci świętego Mikołaja, biskupa Miry, obchodzonego 6 grudnia w katolicyzmie i prawosławiu. Od dawnych czasów tego dnia święty Mikołaj przynosił dzieciom prezenty. Współcześnie w Polsce istnieje tradycja pisania przez dzieci listów do świętego Mikołaja, dzięki której można poznać ich pragnienia. Zazwyczaj pragnienia te zo-

stają zrealizowane nocą, gdy już dzieci śpią przynoszone się im wymarzone upominki, zabawki, a przede wszystkim słodycze. Świętego Mikołaja możemy spotkać także w galeriach handlowych i na zabawach noworocznych, a podczas spotkań z Mikołajem dzieci otrzymują prezenty.

Boże Narodzenie

Święta Bożego Narodzenia w tradycji chrześcijańskiej jest to święto upamiętniające narodziny Jezusa Chrystusa. W Kościele katolickim jest to stała uroczystość liturgiczna przypadająca na 25 grudnia. W Polsce święta Bożego Narodzenia zaczynają się od dnia poprzedzającego rocznicę narodzin Jezusa – Wigilii (wieczór 24 grudnia). W dniu tym tradycją w Polsce jest post bezmięsny, w pewnych regionach kraju jest to nawet post ścisły. Punktem kulminacyjnym dnia jest uroczysta kolacja, do której tradycja nakazywała zasiadać po pojawieniu się na niebie pierwszej gwiazdki, na pamiątkę gwiazdy prowadzącej Trzech Króli do stajenki. Tradycja nakazuje także w czasie wieczerzy wigilijnej przygotować dodatkowo nakrycie dla nieobecnych lub niespodziewanych przybyszów. W Polsce jest to święto obchodzone rodzinnie, podczas którego spotykają się bliscy. Przyjęte jest, że nikt nie powinien spędzać tego święta w samotności. Ważnym elementem wigilii jest łamanie się opłatkiem i składanie w tym czasie życzeń, często bliscy obdarowują się prezentami i śpiewają kolędy. Na tradycyjnych stołach wigilijnych nie powinno zabraknąć ryb, a szczególnie karpia, makówek, barszczu z uszkami, kutii, pierogów

setkávají příbuzní, a tento den by nikdo neměl strávit sám. Důležitým prvkem štedrovečerní večere je vzájemné rozdělování si oplatků a přání všeho dobrého, často se příbuzní obdarovávají dárky a zpívají koledy. Na tradičních vánočních stolech by neměly chybět ryby, především kapr, dále tzv. makówki (polský dezert, populární hlavně ve Slezsku), boršč s oušky (malými pirožky), kuťa (kaše z mléka, máku a medu populární ve východoevropské kuchyni), pirohy se zelím a houbami, perník, kompot ze sušeného ovoce (švestky, jablka, hrušky).

ŠTĚDRÝ VEČER je nejslavnostnější den v roce, se kterým je spjato mnoho zvyků. Jedním z nich je mše svatá: půlnoční (polsky pasterka a północna), která se koná o půlnoci. V průběhu půlnoční hlasitě odbíjí všechny kostelní zvony v Polsku, zpívají se koledy, obzvlášť „Bóg się rodzi“ („Bůh se rodí“), která označuje začátek dne a vánočních svátků. Významným symbolem Vánoc je děťátko narozené ve chlévě, mezi další štedrovečerní symboly patří krásný stromeček a jmelí.

DEN SVATÉHO ŠTĚPÁNA je druhým největším svátkem období Vánoc. Tento den je věnován prvnímu mučedníkovi Štěpánovi, kterého ukamenovali za víru. Není to však smutný den, vždy měl otevřený charakter, na rozdíl od samotných Vánoc, které Poláci tráví spíše v rodinném kruhu. Druhého dne Vánoc lze očekávat návštěvu známých či také koledníků převlečených za biblické postavy nebo pastýře, anděly, ďábly, případně regionální postavy. Koledníci s sebou často nosili hvězdu nebo jiný lokální atribut a za svůj příchod obdrželi od domácích jídlo, sladkosti, pár drobných nebo nápoj na zahřátí.

Silvestr

Silvestr (31. prosince) je předcházející den Nového roku. Na nočních plesech, akcích v domech i v ulicích měst se oslavuje konec starého roku a příchod toho nového. Jedná se o období bouřlivých večírků, plesů, přípitků, ohňostrojů a petard.

Samotný svátek rozloučení se se starým rokem a přivítání roku nového se zrodil teprve na přelomu 19. a 20. století. Zpočátku se oslavy pořádaly pouze v bohatších vrstvách společnosti, postupně zvyk pronikl také do života chudších. Na počátku 20. století se objevila regionální specifika prožívání poslední noci roku.

V mnoha domácnostech se tradičně o půlnoci pije šampaňské. Někteří lidé věří, že z bublin tohoto silvestrovského nápoje lze věštít. Co z nich

můžeme vyčíst? Podle tradice mají ukázat, kudy se bude ubírat náš život v příštím roce. Když vyplouvají na hladinu klidně, předpovídají harmonický rok života mezi nejbližšími, avšak pohybují-li se nerovnoměrně, znamená to změny. Řetízky křížujících se bublinek znamenají, že musíme dbát o zdraví a neutráct mnoho peněz. Jsou-li bublinky malé, jemné a rovnoměrně se pohybují vzhůru, zaručeně nás čeká klidný a zdravý rok.

z kapustą i grzybami, piernika, kompotu z suszonych owoców (śliwki, jabłko, gruszki).

WIGILIA BOŻEGO NARODZENIA to najbardziej uroczysty dzień w roku, z którym powiązanych jest wiele obrzędów. Jednym z nich jest uroczysta msza święta nazywana pasterką albo północą, ponieważ celebrowane jest ją

o północy. W trakcie pasterki głośno biją wszystkie kościelne dzwony w Polsce, śpiewane są kolędy, zwłaszcza „Bóg się rodzi”, która oznajmia początek dnia i Boże Narodzenie. Obowiązującym symbolem Bożego Narodzenia jest dziecię urodzone w stajence, dodatkowo symbolami bożonarodzeniowymi są przystrojona choinka oraz jemiola.

DZIEŃ ŚWIĘTEGO SZCZEPANA jest drugim świątecznym dniem okresu Bożego Narodzenia. Dzień ten poświęcony jest pierwszemu męczennikowi Szczepanowi, który został ukamienowany za wiarę. Nie jest to jednak smutny dzień, zawsze miał charakter otwarty, w przeciwieństwie do samego Bożego Narodzenia, które spędzane raczej w gronie rodzinnym. W drugi dzień świąt można spodziewać się odwiedzin znajomych lub też koledników przebranych za postacie biblijne oraz za pasterzy, anioły, diabły, postacie regionalne. Często kolednicy nosili ze sobą gwiazdę lub inny lokalny atrybut, a za przyjęcie z kolędą otrzymywali od gospodarzy jedzenie, napitek, smakołyki lub drobne datki.

Sylwester

Sylwester – 31 grudnia to dzień poprzedzający Nowy Rok. W nocy na balach, podczas imprez w domach oraz na ulicach miast świętuje się koniec starożytności i początek nowego, jest to okres hucznych zabaw, bali, toastów, sztucznych ogni i petard.

Samo święto pożegnania starożytności i powitania nowego roku narodziło się dopiero na przełomie XIX i XX wieku. Początkowo obchodzono je tylko w bogatszych warstwach społeczeństwa, stopniowo zwyczaj przedostawał się do życia uboższych ludzi. Na początku XX wieku pojawiły się lokalne zwyczaje przeżywania nocy sylwestrowych.

W wielu domach tradycyjnym trunkiem wypijanym o północy jest szampan. Niektóre osoby wierzą we wróżby z bąbelków sylwestrowego szampana. Co można z nich wyczytać?

Według tradycji mają określać charakter naszego życia w nadchodzącym roku. Unoszące się spokojnie, z dołu do góry, przepowiadają spokojny rok życia wśród najbliższych. Gdy jednak poruszają się nierównomiernie, wróżą zmiany. Łańcuszki bąbelków krzyżujących się oznaczają, że należy dbać o zdrowie i nie wydawać za dużo pieniędzy. Jeśli są małe, delikatnie równo poruszają się do góry, możemy liczyć na spokój i zdrowie.

EUROREGION PRADĚD

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

FOND MIKROPROJEKTŮ

- Vydal: Euroregion Praděd, Nové doby 111, 793 26 Vrbno pod Pradědem
- Textová část: Ing. Alena Šmigurová, Piotr Bąk
- Překlad: Mgr. Táňa Matelová
- Kresby: Libor Drobný, Lucie Jarmarová
- Foto: archiv ERP, Město Vrbno pod pradědem, STŘECHA Vrbno pod Pradědem, RAP GROUP, Monika Stiborová
- Sazba, grafika a tisk: RAP GROUP s.r.o.
- Bezplatný exemplář